

for norsk klima

Artsdatabanken
7491 Trondheim

Oslo, 01.02.2016

Innspill til vurderingsmetode av fremmede arter fra E-plant Norge SA

Artsdatabankens risikovurderinger brukes som faktagrunnlag og informasjonsverktøy i forvaltningen av fremmede arter og er svært viktig når Forskrift om fremmede organismer har trådt i kraft. Det er svært viktig for oss at faktagrunnlaget for risikovurderingene er så riktig som mulig og at løsningen er brukervennlig, og derfor svært positivt at Artsdatabanken gir brukerne muligheter for innspill til metoden.

Generelt er metoden svært imponerende, godt gjennomarbeidet og godt dokumentert. For en metode som er såpass komplisert, og som er skrevet for ekspertgruppene, kan det imidlertid være vanskelig for bransjeorganisasjoner og brukere å gi en kunnskapsbasert uttalelse. Vi stiller oss derfor undrende til at ikke fagmiljøene generelt på universitetene er invitert, som også vil være sluttbrukere, eller at denne muligheten ikke er lagt ut på artsdatabankens hjemmeside.

Vår uttalelse er basert på vår erfaring med karplanter og vår bruk av artsdatabankens som oppslagsverk i forbindelse med høringen av Forskrift om fremmede organismer. Vi har i den sammenhengen vært opptatt av å kunne etterprøve og forstå resultatene av risikovurderingen, og etterprøve datagrunnlaget. Det var til dels vanskelig å gjøre i 2012-utgaven. Vi ønsker også at publikumsløsningen skal gjøre det enklere enn i dag å få oversikt og forstå risikovurderingene.

Om kriteriene og usikkerhet

Metoden har svært mange kriterier hvor verdiene fastsettes med stor usikkerhet. Hvilke utslag denne usikkerheten gir, og om de angitte terskelverdiene er hensiktsmessige når man legger inn reelle data for ulike type observasjoner og arter, er vanskelig å vurdere uten eksempler som viser datasett og resultater.

Det nye B-kriteriet i seg selv er vanskelig å gi et høringssvar på så lenge terskelverdiene ikke er angitt. Vi har heller ingen eksempelberegninger fra kjente arter som kan brukes som grunnlag for å vurdere hvilket nivå de bør ligge på. B-kriteriet er svært viktig siden det i svært mange tilfeller for karplantene, avgjør plasseringen på akse for invasjonspotensialet. Siden svært mange karplanter som er forvedet (trær og busker) har en høy verdi på A-kriteriet, er det vanskelig å si hvordan den samlede vurderingen av A og B vil slå ut i praksis, selv om det fra tabell11-2a ser ut som om det blir en bedre vurdering i 2017 enn i 2012. Det er uansett svært viktig å **synliggjøre for brukerne eventuelle endringer** i risikokategori som følge av endringer av terskelverdier eller databehandling i ny metode sammenlignet med vurderingene i 2012.

for norsk klima

Det er vanskelig å bedømme om det er **oppdagelsesrate eller spredningsrate/ekspansjonsrate** som beregnes. Det er omtalt så vidt på side 65, men hva som menes med **ikke-representative omstendigheter** er ikke beskrevet veldig inngående. Vi håper dette blir grundig vurdert og kommentert av ekspertgruppen.

Vi synes det er en forbedring av metoden at **Sterkt endrede områder** blir tatt ut fra kriteriene C, F eller G. Vi stiller allikevel spørsmål ved at forekomster i Sterkt endrede områder veier likt som forekomster i etablerte økosystemer for de andre kriteriene. Det finnes forskningsmiljøer i USA som stiller spørsmål rundt denne problemstillingen og vi mener det er viktig å vurdere om det er sannsynlig for etablering i etablerte økosystemer, dersom forekomstene i hovedsak finnes i Sterkt endrede områder.

Slik vi forstår metoden, er forekomstareal knyttet til bestandsstørrelsen og skal beregnes fra antall **forplantningsdyktige individer**. Hvis det er riktig, så er det viktig at alle inndata blir brukt er reproduserende individer. For planter bør i så fall informasjon om alder og/eller utviklingsnivå følge datasettet.

Det bør også for alle data registreres i hvilken **naturtype** de er funnet, slik at man i ettertid kan avgjøre hvor stor del av datasettet disse forekomstene utgjør om det blir aktuelt.

Det er positivt at det blir mulig å **synliggjøre regionale forskjeller i risiko**. Vi regner med at det vil ha betydning for arter som for eksempel *Phedimus spurius* og *Syringa vulgaris*. Det står at det er den høyeste kategorien som vises for arten i Fremmede arter i Norge 2017. Det er da viktig at søkeresultatet viser at det er regionale forskjeller på denne arten, slik at det kommer tydelig fram for brukerne at planten kan brukes i noen regioner.

Tilsvarende finnes det også eksempler på at **kultivarer/sorter eller varieteter av arter har mindre risiko enn selve arten**. Denne kunnskapen har blitt aktuell for vår bransje først i forbindelse med ikrafttredelse Forskrift om fremmede organismer. Selv om artsdatabanken kun jobber på artsnivå, ville det vært svært nyttig for privatpersoner og bransjen at dette ble synliggjort på lik linje med regionale forskjeller.

Vurderingen av **regionale fremmede arter**, dvs. stedegne arter som har begrenset utbredelse, kan synes som en utvidelse av begrepet fremmed. Det er spesielt siden norske treslag er unntatt forskrift om fremmede arter. Vi vil påstå at det er viktigere å utvide vurderingene til fremmede encellede organismer som utgjør betydelig større risiko enn arter som er stedegne i Norge. Det er vanskelig å forstå bakgrunnen for denne utvidelse av fremmedartsbegrepet, og også hvilke norske stedegne arter som er tenkt vurdert. Vi mener det er viktig for forvaltningen at detaljnivået i risikovurderingene er hensiktsmessig.

Beregning av **forekomstareal** medfører en betydelig usikkerhet. At forekomst automatisk utgjør 4 km² uavhengig av art og spredningsmåte, kan virke som et overestimat. Det vil være rimelig å anta at noen av artene ikke sprer seg i stor grad og heller ikke vil gjøre det. Hvordan **rutenettet av ruter på 2 x 2 km** blir satt opp i praksis kan også ha stor betydning for hvordan antall forekomster blir beregnet. Om tre individer teller som en forekomst, dvs 4 km², eller om de teller som tre separate forekomster, altså 12 km² vil avhenge av hvordan rutene er plassert. I eksempelet på side 25 varierer arealet fra 190km² til 770 km². Uten å ha sett på reelle eksempler kan det virke som om usikkerheten kan bli uforholdsmessig store arealer, og gi urimelige utslag.

for norsk klima

Vil estimeringen av forekomstareal påvirke resultatene av andre kriterier? Dersom det er mange forekomster kan man tenke seg at arealet usikkerheten utgjør alene vil kunne avgjøre hvilken delkategori arten havner i avhengig av andre faktorer. For eksempel, **hvilken betydning estimert forekomstareal vil ha ved vurdering av c, f og g kriteriet?** Dersom usikkerheten følger videre i vurderingen av andre kriterier, vil dette forsterke effekten usikkerheten har på risikovurderingen.

Veiledningen beskriver ikke hvordan **mørketall** beregnes. På side 25 vises noen eksempler på mørketall på antall individer, forekomstareal og utbredelsesområde, men vi kan ikke finne hvordan mørketall skal beregnes. Det er tydelig at valg av mørketall har svært stor betydning for resultatet av beregningene, og dette bør beskrives nærmere som grunnlag for forvaltningen. **Det ville være svært nyttig å se resultatene av risikovurderingene med og uten mørketall.**

For mange av kriteriene, spesielt b-kriteriet (ekspansjonshastighet) er det **flere estimeringsmåter**. Noen av disse har betydelig større usikkerhet enn andre. Når estimeringsmåtenes usikkerhet er såpass forskjellig, er det **urimelig at delkategorien for kriteriet skal veies likt** i den endelige risikovurderingen.

Burde det være en mulighet til å velge en kategori «**Har ikke nok kunnskap**» når det ikke finnes nok kunnskap til å gi et *kvalifisert anslag* for et kriterie?

Det står at risikovurderingen til Fremmede arter i Norge – med norsk svarteliste 2012 ble utarbeidet under stort tidspress. Det ser ut til at risikovurderingen i denne versjonen blir mer omfattende for ekspertgruppene. Det er svært viktig at ekspertgruppen har tid til å jobbe med kriteriene slik at de får en omforent måte å vurdere inndata, gjøre anslag og beregne usikkerhet og mørketall.

For karplanter vil metoden fortsatt kreve bruk av svært mye skjønn i vurderingene, selv om det er standardisert. Det vil være av stor betydning at ekspertgruppen består av medlemmer fra ulike faggrupper og forskningsmiljøer.

Om brukervennlighet og innsynsløsning publikum:

Det er viktig å kunne se **når og hvilken endring** som er gjort i den nye utgaven som kommer i 2017. Dette er vesentlig siden alle rutiner og vurderinger bransjen har gjort hittil baseres på informasjon fra 2012, og det vil være en svært stor jobb å søke opp alle planter på nytt for å se om det har vært endringer. Det er også viktig å ha sporbarhet på endringer som gjøres fortløpende.

Det er viktig å kunne bruke **resultatene samlet og eksportere lister**. Det er svært tidkrevende å søke opp en og en art. Grøntanleggssektoren arbeider med omfattende plantelister, og det vil være nødvendig med en løsning som gjør at det er mulig å bruke informasjonen i artsdatabanken. Bransjen trenger å se samlet hvilke planter som kan brukes i gitte naturtyper osv. Det er viktig å kunne gjøre avanserte søk og kunne filtrere i lister, samt å kunne sammenligne egne lister med artsdatabankens.

for norsk klima

Lister fra risikovurderingene må kunne **eksporteres til xlsx-format** eller lignende. I dagens løsning er det begrensede eksportmuligheter og informasjonen som eksporteres er også svært begrenset. Det viktig for allerede risikovurderte arter å synliggjøre endringer sammenlignet med 2012. Det i listene vil det være viktig for bransjen å få med **verdier for delkategoriene for kriteriene** (det var med i den trykte utgaven av 2012-versjonen), **naturtyper** den finnes i, samt **regionale forskjeller**, og hvor stor **del av naturtypen** forekomstene utgjør.

Hele kriteriedokumentasjonen for alle kriterier for et utvalg arter må kunne **skrives ut** samlet. I dagens løsning må man klikke på hver kategori for invasjonspotensial og økologisk effekt og det er derfor svært tidkrevende å få oversikt over den enkelte planten. En samlet utskrift er ikke mulig i dag.

Det vil være hensiktsmessig å kunne **sammenligne** planter. For eksempel sammenligning av vurderingen av planter som har havnet i ulike delkategorier for samme kriterie.

Bransjen trenger også en enklere måte å få **kartfestet naturtyper** slik at man kan vurdere plantebruk i et område. Dvs søke på et område og få opp hvilke naturtyper som finnes der. En **kobling til** hvilke arter som er vurdert som problematiske i disse områdene fra **artsdatabankens fremmedbase** hadde vært svært nyttig.

Det bør være mulig for publikum å se **hele datagrunnlaget** som vurderingene er basert på. Spesielt forekomster, beregning av mørketall og bakgrunn for anslag er viktig. Det er viktig for forståelsen av risikovurderingene og etterprøvbarehet. Det er også mulig å argumentere ulikt med samme datagrunnlag, og som veiledningen kaller et «forvaltnings spørsmål». Da er det viktig at forvaltningen kan argumentere på samme grunnlag.

Publikasjonen Fremmede organismer 2017 bør, uansett om den blir elektronisk eller på papir, **publiseres samlet** slik at det er enkelt å få oversikten. Til sammenligning er NIN delt inn i tre separate artikler og diverse oversikter. Det kan være vanskelig for andre enn fagfolk å orientere seg i. En **test av brukervennligheten fra utenforstående** kan være svært nyttig.

Vi ønsker å ha fornuftig plantebruk samtidig som vi tar vare på naturen i Norge. Vi takker for muligheten til å komme med innspill og håper de kan være nyttige i deres videre arbeid.

Med vennlig hilsen

Renate Nyrud
Daglig leder
E plant Norge SA